

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ,
ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЮ У 20224 РОЦІ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»**

1. Предмет та об'єкт теорії держави та права.
2. Функції теорії держави і права.
3. Основні теорії виникнення держави.
4. Поняття та ознаки держави.
5. Основні теорії виникнення держави.
6. Поняття про правову державу: основні ознаки, характеристика.
7. Поняття, ознаки та структура суспільства.
8. Поняття та види суверенітету держави.
9. Громадянське суспільство: поняття, ознаки, структура.
10. Поняття та структура форм держави.
11. Поняття та види форм державного правління.
12. Поняття та види монархій.
13. Поняття та види республік.
14. Поняття та види форм державного устрою.
15. Поняття, ознаки та види унітарних держав.
16. Поняття та ознаки федеративних держав.
17. Поняття та ознаки конфедерації.
18. Поняття та види державно-правового режиму.
19. Поняття та ознаки демократії.
20. Види антидемократичного державно-правового режиму.
21. Функції держави.
22. Класифікація функцій держави.
23. Внутрішні функції держави.
24. Зовнішні функції держави.
25. Форми і методи здійснення функцій держави.
26. Поняття та ознаки механізму держави.
27. Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави.
28. Принцип розподілу влад і структура державного апарату.
29. Класифікація органів держави.
30. Правоохоронні органи в структурі механізму держави та їх роль у здійсненні державних функцій в умовах воєнного стану.
31. Державоутворення та визнання сучасних держав.
32. Теорія правової держави.
33. Підходи до розуміння права.
34. Поняття та ознаки праворозуміння.
35. Поняття та ознаки об'єктивного права.
36. Поняття та ознаки суб'єктивного права.
37. Поняття принципів права та їх класифікація.
38. Функцій права та їх класифікація.
39. Поняття та рівні правоутворення.

40. Поняття та принципи правотворчості.
41. Стадії правотворчості.
42. Види правотворчості та їх суб'єкти. Законодавча ініціатива.
43. Поняття форми (джерела) права та їх види.
44. Поняття та ознаки нормативно-правового акту.
45. Види нормативно-правового акту.
46. Поняття та види закону.
47. Поняття та види підзаконного нормативно-правового акту.
48. Дія нормативно-правових актів в часі, просторі та за колом осіб.
49. Сутність судового прецеденту.
50. Міжнародно-правовий акт як джерело права.
51. Поняття та елементи системи права.
52. Поняття та структура системи законодавства.
53. Систематизація нормативно-правових актів.
54. Співвідношення системи права та системи законодавства.
55. Поняття, ознаки та види соціальних норм.
56. Поняття та ознаки норм права.
57. Класифікація норм права.
58. Структура норми права та характеристика її елементів.
59. Норма права та стаття нормативно-правового акту: аспекти співвідношення.
60. Юридична техніка: поняття, види.
61. Реалізація норм права: поняття та форми.
62. Стадії застосування норм права.
63. Застосування як особлива форма реалізації норм права.
64. Вимоги щодо правильного застосування норм права.
65. Поняття та види правозастосовних актів.
66. Прогалини в законодавстві та способи їх усунення та подолання.
67. Поняття та види тлумачення норм права.
68. Способи тлумачення норм права.
69. Інтерпретаційні акти: поняття, ознаки види.
70. Юридичні колізії: поняття та види.
71. Поняття та ознаки правовідносин.
72. Види правовідносин.
73. Структура правовідносин.
74. Суб'єкти правовідносин: поняття та види.
75. Поняття та складові правосуб'єктності.
76. Об'єкти правовідносин.
77. Поняття та види правового статусу.
78. Структура правового статусу.
79. Поняття законного інтересу. Співвідношення юридичного та приватного інтересу.
80. Класифікація основних прав, свобод та обов'язків громадян за Конституцією України.
81. Поняття та класифікація юридичних фактів.

82. Фікції. Презумпції. Преюдиція. Правова аксіома.
83. Поняття та ознаки правової поведінки.
84. Види правової поведінки.
85. Поняття та ознаки правомірної поведінки.
86. Види правомірної поведінки.
87. Поняття та види правопорушень.
88. Поняття та ознаки злочину.
89. Відмежування злочину від інших видів правопорушення.
90. Склад кримінального правопорушення.
91. Девіантна поведінка, об'єктивно-протиправна поведінка та зловживання правом як особливі суспільні явища.
92. Поняття та ознаки юридичної відповідальності.
93. Принципи та функції юридичної відповідальності.
94. Види юридичної відповідальності.
95. Стадії юридичної відповідальності.
96. Підстави звільнення від юридичної відповідальності, та обставини, що її виключають.
97. Підстави притягнення до юридичної відповідальності.
98. Поняття правового впливу та його види.
99. Співвідношення правового впливу і правового регулювання.
100. Правове регулювання: поняття, предмет, методи способи, типи.
101. Стадії процесу правового регулювання.
102. Поняття механізму правового регулювання та його структура.
103. Поняття законності, її основні принципи, вимоги, гарантії.
104. Поняття та ознаки правопорядку.
105. Поняття та структура правової системи.
106. Характеристика структурних елементів правової системи суспільства.
107. Основні риси романо-германської правової сім'ї.
108. Основні риси англо-американської правової сім'ї.
109. Основні риси сім'ї мусульманського права.
110. Основні риси сім'ї традиційного права.
111. Основні напрями розвитку правової системи сучасної України.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЮ

У справі «Прокурор проти Домініка Онгвена» Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС) вперше в міжнародній судовій практиці визнав обвинуваченого винним у скоєнні злочину примусової вагітності як злочину проти людяності та воєнного злочину у відповідності до статей 7(1)(g) та 8(2)(vi) Римського статуту.

МКС надав тлумачення цьому злочину, виділивши об'єктивний та суб'єктивний елементи. При цьому, у своєму рішенні МКС зазначив, що «Злочин примусової вагітності вимагає наявності не лише двох об'єктивних елементів – позбавлення волі та примусове запліднення, але й суб'єктивного

елементу – злочинець повинен мати спеціальний намір змінити етнічний склад певної групи населення або вчинити інше серйозне порушення міжнародного права. Основною цінністю, на яку посягає злочин примусової вагітності, є репродуктивна автономія жінки». Судді МКС встановили, що «немає необхідності доводити, що зловмисник має особливий умисел щодо результату вагітності».

Проаналізуйте правопорушення, яке було зазначено у рішенні ЄСПЛ. Охарактеризуйте склад даного правопорушення.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України Іван Карпенко (заява № 45397/13), який відбуває довічне ув'язнення з 2004 року. Посилаючись на статтю 3 (заборона катування) і статтю 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) у поєднанні зі статтею 3, статтею 8 (право на повагу до приватного життя) і пунктом 1 статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. заявник скаржився на постійну заборону спілкуватися з іншими ув'язненими, а також на відсутність ефективного засобу правового захисту.

У своєму рішенні від 16 грудня 2021 року по даній справі ЄСПЛ визнав, що заборона на спілкування заявника з іншими ув'язненими з урахуванням згаданих аспектів є нелюдським і таким, що принижує гідність, поводженням. Відповідно, було порушено статтю 3 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у якій зазначено: «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

Охарактеризуйте наведену у ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. норму права та розкрийте теоретичну конструкцію її структури.

У справі «ТОВ «Бриг-А» проти України» (Заяви № 75237/10 т а № 75295/10) ЄСПЛ у своєму рішенні від 09 грудня 2021 року констатував, що позбавлення підприємства-заявника земельної ділянки поклало на нього непропорційний тягар, і у зв'язку з цим було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Дана стаття передбачає: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті нормативно-правового акту, що розглядається у даній справі. Здійсніть співвідношення статті нормативно-правового акта та норми права.

До ЄСПЛ із заявою звернулась громадянка України Катерина Сергіївна Аврамчук (заява № 65906/13), журналіст інтернет-видання «Українська правда», яка скаржилась на безпідставну відмову органів державної влади у доступі до інформації. У своєму рішенні від 05 жовтня 2023 року по даній справі ЄСПЛ визнав, що, запитувана заявницею інформація була необхідною їй як підготовчий етап у її журналістській діяльності стосовно питання, яке становило суспільний інтерес, і відмова в доступі до цієї інформації становила втручання в її права за статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. Дана стаття передбачає: «1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств. 2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті нормативно-правового акту, що розглядається у даній справі. Здійсніть співвідношення статті нормативно-правового акта та норми права.

У справі «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України» (Заява № 13290/11 та 2 інші заяви) ЄСПЛ констатує порушення статті 1 «Захист власності» Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Дана стаття передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті нормативно-правового акту, що розглядається у даній справі. А також опишіть спосіб закріплення норми права в статті нормативно-правового акта.

У своєму рішенні від 23 червня 1995 року у справі «Толстой-Милославський проти Сполученого Королівства» (заява № 18139/91) ЄСПЛ

наголошує на тому, що слово «закон» включає в себе не тільки законодавчі акти, але і прецедентне право.

Про які джерела права йде мова у рішенні ЄСПЛ? Здійсніть їх співвідношення.

У рішенні від 6 листопада 2008 року по справі «Єлоєв проти України» (заява № 17283/02) ЄСПЛ наголосив, що відсутність чітко сформульованих положень, які б визначали, чи можливо належним чином продовжити (якщо так, то за яких умов) застосування на стадії судового слідства запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, обраного на визначений період на стадії досудового слідства, такою, що не відповідає критерію передбачуваності закону для цілей п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. Також, ЄСПЛ у п. 53 свого рішення зазначив, що практика, яка виникла у зв'язку із законодавчою прогалиною та яка зумовлює тримання особи під вартою протягом необмеженого й непередбачуваного строку за обставин, коли таке тримання не передбачається ні конкретним положенням законодавства, ні будь-яким судовим рішенням, сама по собі суперечить принципу юридичної визначеності, який імплікований Конвенцією та становить один з основних елементів верховенства права.

Про порушення яких принципів права йдеться у даному рішенні ЄСПЛ? Розкрийте зміст даних принципів права.

У своєму рішенні від 30 вересня 2010 року по справі «Володимир Поліщук та Світлана Поліщук проти України» (заява № 12451/04), ЄСПЛ зазначає, що факт незаконності проведення обшуку двічі встановлювався національними органами, а саме – обласною прокуратурою і Токмацьким районним судом. Хоча згодом відповідне рішення Токмацького районного суду було скасовано, суди вищого рівня не поставили під сумнів суть його висновків. До того ж результати перевірки, проведеної обласною прокуратурою стосовно незаконності обшуку, ніколи не оспорювалися. Суд не бачить підстав відходити від цих висновків національних органів і визнає, що обшук проводився всупереч вимогам національного законодавства.

Вкажіть про порушення якого принципу йдеться мова у рішенні ЄСПЛ? Охарактеризуйте даний принцип.

Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на наявність у системі законодавства України «неякісних законів». Так, у рішенні ЄСПЛ від 26 вересня 2005 року у справі «Салов проти України» було зазначено, що однією з вимог заявника було те, що положення Кримінального кодексу України не може бути застосованим до його дій, оскільки зазначене положення сформульовано настільки нечітко, що він не міг передбачати, що за цей вчинок його можуть позбавити волі. На думку заявника, його дії підпадали під відповідальність передбачену Кодексом України про адміністративні правопорушення, тому його не можна було карати за поширення інформації. У зв'язку із цим ЄСПЛ у рішенні зауважує, що та чи

інша норма не може вважатися «законом», якщо її не сформульовано з достатньою чіткістю, щоб громадянин міг регулювати свою поведінку: він повинен мати можливість (за необхідності й за належної правової допомоги) передбачити наслідки, до яких може призвести певна дія. Також у рішенні ЄСПЛ у справі «Салов проти України» підкреслюється, що рівень передбачуваності значною мірою залежить від змісту заходу, сфери, яку він має охопити, а також кількості й статусу тих, до кого він застосовується.

Про порушення якого принципу права йдеться у даному рішенні ЄСПЛ? Назвіть основні принципи юридичної техніки, які повинні враховуватись при законотворчості.

У справі «Котій проти України» (Заява № 28718/09) ЄСПЛ констатує порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року у зв'язку з тим, що втручання у приватне та сімейне життя заявника не здійснювалося «згідно із законом» і не було «необхідним у демократичному суспільстві». Дана стаття передбачає:

«1. Кожна людина має право на повагу до її особистого і сімейного життя, житла і таємниці листування.

2. Держава не може втручатися у здійснення цього права інакше ніж згідно із законом та у випадках, необхідних в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням і злочинам, для захисту здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших людей».

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті нормативно-правового акту, що у розглядається у даній справі.

У справі «Трішковська та інші проти України» (Заява № 47424/13 та 3 інші заяви) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. Розглянувши матеріали справи у своєму рішенні від 14 червня 2018 року ЄСПЛ наголошує, «що розумність тривалості судового розгляду повинна оцінюватися в світлі обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявників та відповідних органів влади, а також важливість предмета спору для заявників (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справах «Пелісьє та Сассі проти Франції» [ВП] (Pelissier and Sassi v. France) [GC], заява № 25444/94, пункт 67, ЄСПЛ 1999-II, та «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (Frydlender v. France) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII)» Також констатує, що «у справі «Меріт проти України» (Merit v. Ukraine), заява № 66561/01, від 30 березня 2004 року, ЄСПЛ вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядаються у цій справі». З огляду на свою практику з цього питання, ЄСПЛ вважає, що у цій справі тривалість проваджень була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку», а також зазначає, що заявники не мали ефективного засобу

юридичного захисту щодо цих скарг. Відповідно, ЄСПЛ у своєму рішенні у даній справі констатує порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Визначте на які саме джерела права посилається ЄСПЛ у своєму рішенні? Здійсніть загальнотеоретичний аналіз даних джерел права.

До ЄСПЛ із заявою звернулися громадяни України Анатолій Миколайович Морозов, Георгій Дмитрович Паршин, Ніна Василівна Войцеховська та Володимир Іванович Гребенюк (заява № 2318/07 та 3 інші) які скаржилися на те, що тривалість цивільних проваджень у їхніх справах була несумісною із вимогою «розумного строку», та на відсутність ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Вони посилались на пункт 1 статті 6 та статтю 13 стаття 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. – невиконання або тривале виконання рішень національних судів.

При розгляді даної справи ЄСПЛ констатував, що немає жодних фактів або аргументів, здатних переконати його дійти іншого висновку щодо прийнятності цих скарг у питанні тривалості проваджень, які були надмірними та не відповідали вимозі «розумного строку». Відповідно у своєму рішенні від 08 березня 2018 року у справі «Морозов та інші проти України» (Заява № 2318/07 та 3 інші) ЄСПЛ констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень.

Визначте, якій юридичній відповідальності підлягатимуть суб'єкти даної справи? Здійсніть класифікацію юридичної відповідальності за різними підставами.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України Сергій Вікторович Чумак (заява № 60790/12) який скаржився на те, що розслідування обставин смерті його дружини було тривалим та неефективним. Він посилався на статті 2 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р.

При розгляді даної справи ЄСПЛ встановив, що гр. В. спричинив дорожньо-транспортну пригоду, в результаті якої загинула дружина гр. С.О. Чмак. В процесі проведення слідчо-оперативних дій, а також за рішенням національного суду було встановлено винність гр. В. і призначено покарання у вигляді п'яти років позбавленню волі з позбавленням права керувати транспортним засобом строком на 3 роки. В той же час у своєму рішенні від 19 травня 2016 року по справі «Чумак проти України» (заява № 60790/12) ЄСПЛ констатував, що розслідування даної справи тривало 8 років і 5 місяців. Крім цього, Європейський суд звернув увагу на те, що у цій справі розслідування характеризувалося неодноразовим закриттям та відновленням справи внаслідок невжиття слідчими достатніх заходів, а також поступовим погіршенням доказів. У зв'язку з цим, а також зважаючи на свою усталену, практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що кримінальне провадження у цій справі було неефективним і встановив

порушення статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р.

Проаналізуйте правопорушення, яке було описано у рішенні ЄСПЛ. Охарактеризуйте склад даного правопорушення.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України Сергій Васильович Шевченко (заява № 32478/02) який скаржився, що розслідування смерті його сина не було незалежним, адекватним чи ефективним, як цього вимагає процесуальний обов'язок.

У своєму рішенні від 4 квітня 2006 року по справі «Шевченко проти України» (заява № 32478/02) ЄСПЛ констатує, що у даній справі розслідування не забезпечило достатню прозорість та захист інтересів найближчого родича. Відповідно, було порушення обов'язку держави-відповідача відповідно до статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у якій зазначено: «1. Право кожної людини на життя захищається законом. Жодна людина не може бути умисне позбавлена життя інакше ніж на виконання вироку суду, винесеного після визнання її винною у вчиненні злочину, за який законом передбачено таке покарання. 2. Позбавлення життя не розглядається як порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили:

- а) при захисті будь-якої людини від незаконного насильства;
- б) при здійсненні законного арешту або при запобіганні втечі людини, що законно перебуває під вартою;
- с) у діях, законно вчинених з метою придушення бунту або заколоту».

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті розглядаємого у даній справі нормативно-правового акту. Здійсніть співвідношення понять «норма права» та «стаття».

У п. 19 рішення від 18 грудня 2008 року по справі «Новік проти України» (Заява № 48068/06) ЄСПЛ зазначив, що коли йдеться про позбавлення свободи, то надзвичайно важливою умовою є забезпечення загального принципу юридичної визначеності. Вимога якості закону в розумінні п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року означає, що коли національний закон передбачає можливість позбавлення свободи, то такий закон має бути досить доступним, чітко сформульованим і передбачуваним у своєму застосуванні для того, щоб виключити будь-який ризик свавілля.

Про порушення якого принципу права йдеться у даному рішенні ЄСПЛ? Розкрийте зміст даного принципу права та теоретичну конструкцію якості закону.

У справі "Українська Прес-Група" проти України" (Заява № 72713/01) ЄСПЛ вважає, що публікації Української Прес-Групи містили критику двох політиків, яка була викладена жорсткою, полемічною, саркастичною мовою. Немає сумніву, що для позивачів вони були образливими і навіть шокуючими,

Проте, обираючи свою професію, вони залишили себе відкритими для суворої критики і пильного нагляду; це той тягар, який політики мають прийняти в демократичному суспільстві. Крім цього, ЄСПЛ дійшов висновку, що оскаржуване втручання не відповідало нагальній суспільній необхідності, яка б переважувала інтерес суспільства у законній політичній дискусії щодо передвиборчої кампанії та політичних фігур, залучених до неї. Крім того, стандарти, що застосовувалися українськими судами в цій справі, не узгоджувалися з принципами, зазначеними у статті 10, а пояснення, які використовувалися для виправдання втручання, не можуть вважатися "достатніми". Відповідно, ЄСПЛ констатував порушення статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Дана стаття передбачає:

«1. Кожна людина має право на свободу виявлення поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіо-, теле- або кінопідприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може бути предметом таких формальностей, умов, обмежень або покарання, які встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням або злочинам, для захисту здоров'я і моралі, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя».

Розкрийте теоретичну конструкцію структури статті розглядаємого у даній справі нормативно-правового акту. Здійсніть співвідношення понять «норма права» та «стаття».

У своєму рішенні від 27 лютого 2018 року по справі «Сінькова проти України» (заява № 39496/11), ЄСПЛ зазначає, що вираз «встановлено законом» включає в себе, зокрема, вимогу передбачуваності. Норма не може вважатись «законом», якщо тільки вона не сформульована достатньо чітко для того, щоб надати відповідній особі можливість регулювати свою поведінку: в неї має бути можливість, при необхідності за допомогою відповідної консультації, передбачити тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може тягнути за собою зазначена дія. Проте ЄСПЛ доходив висновку, що такі наслідки не повинні бути передбачуваними з абсолютною впевненістю, оскільки практика показує, що це неможливо. Навіть у справах, у яких втручання у право заявника на свободу вираження поглядів було виражено у формі кримінального «покарання», ЄСПЛ визнав неможливість досягнення абсолютної чіткості формулювання законів, особливо у тих сферах, в яких ситуація змінюється відповідно до пануючої суспільної думки, та погодився, що необхідність уникати жорсткості та

відповідати обставинам, що змінюються, означає, що багато законів у деякій мірі нечітко сформульовані, а їх тлумачення та застосування є питанням практики.

Вкажіть про який принцип права йдеться мова у даному рішенні ЄСПЛ? Охарактеризуйте даний принцип.

У своєму рішенні від 9 січня 2013 року по справі «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11) ЄСПЛ наголошує на відсутності у законодавстві України положень щодо строків давності притягнення судді до відповідальності за порушення присяги, в контексті дотримання вимог «якості закону» при перевірці виправданості втручання в права, гарантовані статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. ЄСПЛ підкреслює, що формулювання національного законодавства повинно бути достатньо передбачуваним, щоб дати особам адекватну вказівку щодо обставин та умов, за яких державні органи мають право вдатися до заходів, що вплинуть на їхні конвенційні права. Крім того, законодавство повинно забезпечувати певний рівень юридичного захисту проти свавільного втручання з боку державних органів. Існування конкретних процесуальних гарантій є у цьому контексті необхідним.

Про порушення якого принципу права йдеться у даному рішенні ЄСПЛ? Розкрийте зміст даного принципу права та теоретичну конструкцію якості закону.

У справі «Осовська та інші проти України» (Заява № 2075/13 та 4 інші заяви) громадяни України Т.Є. Осовська, Н.М. Литвиненко, Г.О. Тарданська, Т.О. Стороженко та В.В. Кашук, посилаючись на статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, заявниці скаржились, що поновлення строку на апеляційне оскарження та скасування остаточних постанов у їхніх справах (перерахунок їхніх пенсій за вищою ставкою) порушило принцип юридичної визначеності. В свою чергу Уряд України Уряд стверджував, що відкриваючи апеляційні провадження, національні суди діяли відповідно до національного законодавства. Зокрема він посилався на ч. 6 ст. 108 Кодексу адміністративного судочинства України, яка у поєднанні зі статтею 189 не позбавляла особу права повторного подання апеляційної заяви. Він також стверджував, що апеляційні суди мали намір виправити судові помилки та недоліки правосуддя, вчинені у цій групі справ судами нижчих інстанцій.

Вивчивши усі обставини справи (доводи заявниці та Уряду України, чинне законодавство України) ЄСПЛ, у своєму рішенні від 28 червня 2018 року по справі «Осовська та інші проти України» (Заява № 2075/13 та 4 інші заяви) дійшов висновку, що національні суди не навели підстав, які б продемонстрували існування особливих обставин непереборної сили, які б виправдовували повторне відкриття проваджень у справах заявниць. Відповідно, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Вкажіть суб'єктів правовідносин, що мали місце в процесі розгляду даної справи в ЄСПЛ. Визначте об'єкт даних правовідносин та наведіть відмінності між юридичним та приватним інтересами.

У своєму рішенні від 21 квітня 2011 року по справі «Нечипорук і Йонкало проти України» (заява № 42310/04) ЄСПЛ повторює, що стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. є втіленням основних цінностей демократичних суспільств, які входять до складу Ради Європи, і вважається одним із найважливіших основоположних положень Конвенції, відступ від якого не дозволяється за жодних обставин.

Питання порушення Україною ст. 3 даної Конвенції були також предметом розгляду ЄСПЛ і у інших справах: «Орлик проти України», заява № 27454/11, рішення від 11 лютого 2016 року; «Олександр Ніконенко проти України», заява № 54755/08, рішення від 14 листопада 2013 року; «Луценко проти України (№ 2)», заява № 29334/11, рішення від 11 червня 2015 року; «Басенко проти України», заява № 24213/08, рішення від 26 листопада 2015 року та ін. При цьому, у всіх справах заявники стверджували, що зазнали поводження, що підпадає під ознаки ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у якій зазначено: *Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню*.

Охарактеризуйте наведену у ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. норму права та розкрийте теоретичну конструкцію її структури.

До ЄСПЛ із заявою звернулась громадянка України пані Віра Григорівна Довженко (заява № 26646/07) яка скаржилась, за статтею 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р., щодо надання районною державною адміністрацією її земельної ділянки без її дозволу в оренду приватній компанії та не надання відшкодування за таке користування. За твердженням заявниці ці дії районної державної адміністрації становили незаконне та непропорційне втручання у її право на вільне володіння відповідною земельною ділянкою.

У своєму рішенні від 15 січня 2019 року у справі «Віра Довженко проти України» (заява № 26646/07) ЄСПЛ констатує, що зазначене втручання у мирне володіння заявницею її майном явно порушило законодавство України та не було законним для цілей аналізу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. В процесі судового розгляду ЄСПЛ здійснив аналіз національного законодавства України, яке регулює питання, що розглядаються у даній справі. Зокрема: Конституцію України (ст.41); Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (ст. 373); Земельний кодекс України (у редакції, застосовній на момент обставин справи) (ст. 125); Закон України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» (у редакції, застосовній на момент обставин справи (ст. 13); Постанова

Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ».

Визначте нормативно-правові акти, які розглядалися ЄСПЛ у даній справі. Здійсніть їх класифікацію.

У справі «ТОВ «Світ розваг» та інші проти України» (Заява № 13290/11 та 2 інші заяви) ТОВ «СВІТ РОЗВАГ», ПП «ІГРО-БЕТ» та Наталія Іванівна Станко, через своїх представників, стверджували, що анулювання ліцензій у сфері грального бізнесу перших заявників та зупинення дії ліцензії у сфері грального бізнесу третього заявника на діяльність без будь-якого відшкодування порушило їхнє право на мирне володіння майном, гарантоване статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. В свою чергу Уряд України, який у ЄСПЛ представляла п. О. Давидчук - Керівник Секретаріату Урядового Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, погодився, що анулювання ліцензій першого та другого заявників становило втручання в їхні права за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, навіть якщо вони не мали законного сподівання отримати будь-яке відшкодування.

Вивчивши усі обставини справи (доводи заявниці та Уряду України, чинне законодавство України) ЄСПЛ, у своєму рішенні від 27 червня 2019 року, констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. При цьому, він повторно наголосив, що перша та найважливіша вимога порушеної статті полягає в тому, що будь-яке втручання органу влади у мирне володіння майном має бути законним. Враховуючи матеріали справи ЄСПЛ констатував, що положення національного законодавства України у розглядаємій справі не відповідали вимогам якості «закону», а тому зупинення дії ліцензій було незаконним.

Вкажіть суб'єктів правовідносин, що мали місце в процесі розгляду даної справи в ЄСПЛ. Визначте об'єкт даних правовідносин та наведіть відмінності між юридичним та приватним інтересами.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України Олександр Сергійович Буглов (заява № 28825/02) який скаржився на жорстоке поводження під час тримання його під вартою та нелюдські умови його досудового тримання під вартою становили.

У своєму рішенні від 10 липня 2014 року по справі «Буглов проти України» (Заява № 28825/02) ЄСПЛ констатував, що умови тримання заявника, зокрема, надмірна переповненість камери і відповідний негативний вплив на самопочуття заявника у поєднанні з тривалістю строку, впродовж якого заявник тримався під вартою у таких умовах, становили таке, що принижує гідність, поводження. Відповідно було порушення статті 3 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у якій

зазначено: Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

Охарактеризуйте наведену у ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. норму права та розкрийте теоретичну конструкцію її структури.

До ЄСПЛ із заявою звернулась громадянка України пані Раїса Михайлівна Брайловська (заява № 14031/09) яка скаржилась, за статтею 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р., щодо відсутності законних підстав та суспільного інтересу у відчуженні її квартири, а також ненадання їй належного відшкодування. За твердженням заявниці реального інтересу захисту громадської безпеки не існувало, а відчуження її майна не мало іншої причини, як забезпечення вигоди для приватної компанії.

У своєму рішенні від 06 червня 2019 року по справі «Брайловська проти України» (заява № 14031/09) ЄСПЛ наголосив, що для відповідності статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. позбавлення має відповідати трьом умовам: воно має здійснюватися «на умовах, передбачених законом», що виключає будь-які свавільні дії національних органів влади, здійснюватись «в інтересах суспільства» та забезпечувати справедливий баланс між правами власника та інтересами суспільства. На підставі вивчення матеріалів справи ЄСПЛ констатував порушення статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. В процесі розгляду даної справи ЄСПЛ здійснив аналіз національного законодавства України, яке регулює питання, що розглядаються у даній справі. Зокрема: Конституцію України; Цивільний кодекс України 2003 року; Житловий кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки [РСР] 1983 року; Постанову Ради Міністрів УРСР від 26 квітня 1984 року № 189; Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» 2007 року.

Визначте нормативно-правові акти, які розглядались ЄСПЛ у даній справі. Здійсніть їх класифікацію.

У справі «М.Т. проти України» (Заява № 950/17) громадянин Сполучених Штатів Америки п. М.Т. стверджував, що національні суди жорстко застосували строк позовної давності, відмовляючи йому у задоволенні позову про визнання батьківства, не встановивши, чи існували вагомі причини для поновлення строку. У зв'язку з цим, з позиції п. М.Т., не було проведено аналізу щодо інтересів дитини та зацікавлених дорослих. В свою чергу Уряд України стверджував, що застосований національними судами строк позовної давності переслідував законну мету захисту стабільності сімейного становища дитини. У цій справі дитина протягом тривалого періоду часу вважала своїм батьком іншого чоловіка, тоді як заявника сприймала як друга родини.

Розкриття нової інформації щодо статусу заявника могло завдати шкоди дитині.

Вивчивши усі обставини справи (доводи заявниці та Уряду України, чинне законодавство України) ЄСПЛ, у своєму рішенні від 19 березня 2019 року по справі «М.Т. проти України» (Заява № 950/17), зазначає, що у цій справі питання полягає не в діях держави, а в ствердженні неналежності захисту національними судами приватного життя заявника у спорі між приватними сторонами. У справах такого типу має враховуватись справедливий баланс між відповідними конкуруючими інтересами. Також ЄСПЛ у даній справі нагадав, що незважаючи на надану національним органам влади свободу розсуду в цій сфері, біологічний батько не повинен повністю виключатись з життя своєї дитини, якщо тільки цього не вимагають відповідні причини щодо захисту найкращих інтересів дитини. Відповідно, він констатував порушення статі 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Визначте та охарактеризуйте об'єкт правовідносин у даній справі. Наведіть відмінності між юридичним та приватним інтересами.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України Володимир Мар'янович Чернецький (заява № 44316/07) який скаржився, за статтею 12 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. на те, що відмова національних органів влади зареєструвати його новий шлюб порушила його право на шлюб та створення сім'ї.

У своєму рішенні від 08 грудня 2016 року по справі «Чернецький проти України» (заява № 44316/07) ЄСПЛ повторює, що стаття 12 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. гарантує основоположне право чоловіка та жінки на шлюб та створення сім'ї. Право на шлюб здійснюється відповідно до національного законодавства Договірних Держав. Крім цього ЄСПЛ наголошує на тому, що ув'язнення позбавляє особу її свободи, однак це не означає, що ув'язнені не можуть або лише у виключних випадках можуть здійснити своє право на шлюб.

Враховуючи обставини даної справи, ЄСПЛ дійшов висновку, що відповідне обмеження було необґрунтованим і порушило саму суть права В.М. Чернецького на шлюб та створення сім'ї зі своєю новою партнеркою. Відповідно, він констатував порушення статі 12 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. у якій встановлюється: «Чоловіки та жінки, які досягли шлюбного віку, мають право на одруження і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права».

Охарактеризуйте наведену у ст. 12 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. норму права та розкрийте теоретичну конструкцію її структури.

До ЄСПЛ із заявою звернувся громадянин України пан Андрій Михайлович Капштан (заява № 56224/10) який скаржився на те, що ухвала апеляційного суду від 23 березня 2010 року, якою було залишено без змін

обраний йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою до закінчення нового розгляду справи щодо нього, була свавільною та необґрунтованою. Він також скаржився, що не мав можливості ініціювати провадження, в рамках якого міг би ефективно оскаржити законність цієї ухвали.

В процесі розгляду даної справи Уряд України не надав коментарів щодо суті даних скарг. Проте він визнав, що у світлі висновків у рішенні в справі «Харченко проти України» (заява № 40107/02, від 10 лютого 2011 року) висунуті заявником питання були визнані ЄСПЛ такими, що порушували пункти 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. В свою чергу у своєму рішенні від 16 травня 2019 року по справі «Капштан проти України» (заява № 56224/10) ЄСПЛ враховуючи свою прецеденту практику у справі «Харченко проти України», постановив порушення: а) п. 1 ст. 5 Конвенції у зв'язку з тим, що апеляційний суд, коли скасував вирок заявника, ухвалив направити справу на новий розгляд та залишив без змін обраний заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою і не надав обґрунтування та не встановив строку такого тримання; б) п. 4 ст. 5 Конвенції у зв'язку з тим, що суд першої інстанції, відмовляючи у задоволенні клопотань заявника про звільнення його з-під варти, не навів у своїх рішеннях жодного конкретного обґрунтування, яке б стосувалось аргументів заявника на користь його звільнення; в) п. 5 ст. 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю у заявника забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування через незаконне тримання його під вартою.

Визначте джерела права, які були розглянуті у процесі розгляду справи «Капштан проти України». Вкажіть, чи є судовий прецедент джерелом національного права України? Обґрунтуйте свою відповідь.

У справі «Фельдман проти України» (№ 2) (Заява № 42921/09) громадянин України пан Борис Мордухович Фельдман скаржився на відмову національних органів надати йому дозвіл на побачення з родичами та рабином, а також на те, що йому не було дозволено відвідати похорон свого батька.

На підставі аналізу усіх матеріалів справи, у своєму рішенні від по справі «Фельдман проти України» (№ 2) (Заява № 42921/09), ЄСПЛ звертає увагу на те, що національне законодавство України не зазначає з достатньою чіткістю межі та спосіб здійснення дискреційних повноважень, наданих органам державної влади щодо обмеження спілкування осіб, що тримаються під вартою, з їхніми сім'ями. Відповідно, ЄСПЛ констатує, що у даній справі не можна говорити про те, що втручання з боку органів держави у право заявника на повагу до його сімейного життя здійснювалося «згідно із законом», як того вимагає пункт 2 статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р.

Вкажіть про порушення якого принципу йдеться мова у рішенні ЄСПЛ? Охарактеризуйте даний принцип.

Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на

багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України.

З'ясуйте, ознаки яких теорій виникнення держави можна знайти у наведених положеннях чинної Конституції України

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

З'ясуйте, ознаки яких теорій виникнення держави можна знайти у наведених положеннях чинної Конституції України

Конституційний Суд України в Рішенні від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005_дійшов висновку, що «...результати народного волевиявлення, отримані через вибори й референдум, є обов'язковими. Влада народу здійснюється в межах території держави у спосіб і формах, встановлених Конституцією та законами України. На думку Конституційного Суду України, реалізація громадянами України конституційних прав і свобод, передусім права голосу на виборах і референдумі, є складовою процесу здійснення влади народом безпосередньо. При цьому кожен громадянин зобов'язаний неухильно додержуватися вимог Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей».

З'ясуйте, ознаки яких теорій виникнення держави можна знайти у наведених положеннях

- a) діяльність держави з розвитку низки загальноосвітніх установ;
- b) участь держави у військово-політичних союзах та блоках;
- c) прийняття Верховною Радою Закону України «Про Національну поліцію»;
- d) участь Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;
- e) робота Центральної виборчої комісії з підготовки та проведення виборів Президента України.

Визначте, проявом яких функцій держави є наступні види діяльності

- a) з моменту прийняття;
- b) з моменту реєстрації у відповідних органах юстиції;
- c) з дня офіційного оприлюднення;

d) через 10 днів з дня офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено указом, але не раніше дня опублікування.

У відповідях, під якими буквами правильно названо правила набрання чинності нормативними указами Президента України, якщо термін не зазначено в указі

Суддя М. Марчук за клопотанням слідчого Ю. Головка застосував до матері трьох дітей С. Шурової запобіжний захід у вигляді взяття під варту за вчинення шахрайства. На виклики слідчого згадана громадянка з'являлася завжди і вчасно.

Яка вимога до правозастосовної діяльності не була дотримана суб'єктом правозастосування?

a) Іваненко і Петренко уклали договір купівлі-продажу квартири;

b) Сидоренко І.І. в стані алкогольного сп'яніння скоїв наїзд на пішохода Петренка О.О., завдавши йому тяжких тілесних ушкоджень на автомобілі, що належить громадянину Іваненку І.І.

Знайдіть і охарактеризуйте всі структурні елементи правовідносин в таких ситуаціях

a) вступ до академії на навчання;

b) досягнення повноліття;

c) смерть людини;

d) землетрус;

e) купівля автотранспорту;

f) повінь.

Із наведеного переліку оберіть юридичні факти-дії та юридичні факти-події

a) особа робить спробу затримати крадія і доставити його у відділ поліції;

b) особа не порушує правила дорожнього руху в незалежності від наявності на дорозі патрульних поліцейських;

c) особа разом з іншими переходить на заборонений сигнал світлофора;

d) особа не порушує правил дорожнього руху лише тому, що боїться великого розміру штрафних санкцій.

Які, на Вашу думку, із перерахованих ситуацій відносяться до маргінальної поведінки

принциповість, законність, аргументованість, точність, обґрунтованість, результативність, доцільність, відповідність, справедливість, гуманність, практичність.

Із наведеного переліку оберіть вимоги правильного застосування норм права